

Naxçıvan Muxtar Respublikası – 100

Ordubad – təbiət tamaşası, el yaraşığı...

Ordubad şəhəri haqqında indiyədək çox deyilib, çox yazılıb. Zəngəzur dağlarının ətəyində yerləşən bu qədim yurd təkə Qafqazın deyil, bütövlükdə Şərqi və Avroasiyanın köksündə özünə əbədi yuva qurmuş müasir Azərbaycan şəhəridir. Ordubad elə bir məkandır ki, əsrlər boyu bura yolu düşən səyyahların, coğrafiyaşünasların marağına səbəb olub, haqqında xatirələr yazılıb, şənini təriflər deyilib. Mənə görə, indiyədək Ordubad haqqında yazılmış hər bir xoş kəlimə sadəcə tərif deyil, bu yerin xüsusiyyətlərini özündə birləşdirən real təsvirdir. Məsələn, ötən əsrin məşhur səyyahı Hacı Zeynalabdin Şirvani “Bustanüs-səyahə” kitabında yazır: “Ordubad ürəkəcan gözəl bir şəhərdir. Ora adama fərəh verən yerdir. Onun möhkəm qalası, bol suyu və çoxlu bağları vardır. Meyvəsi bol və dadlıdır. Havası insana sağlam verir. Adamları surətə gözəldir”. Və yaxud XX əsrin əvvəllərində buranı ziyarət etmiş Nefodov adlı səyyah yazıb: “Ordubad öz daş-qaşı ilə parıldayan qənirsiz gözəl bənzəyir. Ordubad çinarları təbiət tamaşası, el yaraşığıdır. Bu yurdun çinarları da torpağı kimi qədimdir”.

XIX əsrdə polyak tədqiqatçısı A. Petzold, fransız yazıçısı A.Düma, XVII əsrdə türk səyyahı Övliyə Çələbi və başqaları öz yazılarında bu gözəlliyi vəsf edib, Ordubad çinarlarının möhtəşəm vüqarına heyran qaldıqlarını bildiriblər. Ordubad həm də elə bir unikal yerdir ki, haqqında bəhs edərkən onun tarixi keçmişinə toxunmaya bilmirsən. Çünki bu keçmişə, özünəməxsusluğa sadiqlik Ordubadın müasir vizit kartının əsasını təşkil edir. Buna görə də müasir Ordubad şəhərinin inkişafına keçmişin səhifələrini vərəqləməklə nəzər salaçaq.

Arxeoloqlar qazıntılar zamanı əldə olunmuş abidələri tədqiq edərkən Ordubadın tarixinin 7 min il əvvələ gedib çıxdığını öyrəniblər. Müxtəlif dövrlərdə burada aparılmış arazıdarmalar şəhərin zəngin mədəniyyətlə malik olduğunu üzə çıxarıb. Ordubadı dünyaya tanıtdıran isə məşhur ipəyi və dadlı meyvələri olub. Mənbələrdə göstərilir ki, Ordubad

ipəyi hələ XVI əsrin ikinci yarısından etibarən avropalıların məişətində əvəzə-dilməz parça kimi tanınıb. Hələ 1875-ci ildə şəhərdə buxar mühərriki ilə işləyən ipəkşarına fabriki olub. 1886-cı ildə ipək istehsal edən 4 iri ipəkşarına müəssisəsi fəaliyyət göstərmiş.

XIX əsrin ikinci yarısı, 1920-ci illərin əvvəllərində Rusiya bazarlarını da yüksəkkeyfiyyətli xam ipək, ipək parça, habelə quru meyvə ilə təchiz edən Ordubad şəhəri mühüm ticarət mərkəzlərdən olub. Burada istehsal edilən keyfiyyətli ipək beynəlxalq festivallarda mükafatlara layiq görülüb. Ordubadda yetişən meyvələrin dadı isə tam ayrı bir aləmdir. Ordubad əriyi, şaftalı, limonu Azərbaycan brendi kimi məşhurlaşmış.

Ordubad şaftalı 1861-ci ildə ABŞ-da təşkil edilmiş meyvəçilik sərəgisində, eləcə də Almaniyə və İtaliyaya kimi Avropa ölkələrində öz layiqli yerini alıb. Əbutalibi əriyi isə 1898-ci ildə Kaliforniyada

təşkil olunmuş ümumdünya meyvəçilik sərəgisində birinci yerə layiq görülmüş. Bundan əlavə, Ordubad meyvələri sovet dövründə Moskvada keçirilən ümum-ittifaq kənd təsərrüfatı sərəgilərində yüksək dəyərləndirilib. Ordubadın kiçik yaşayış məntəqəsindən şəhərə çevrilməsində də meyvəçiliyin və ipəkçiliyin inkişafı mühüm rol oynayıb. Buradan Rusiyaya, Avropaya daim ipək və quru meyvə aparılıb.

Şəhərin mərkəzində yerləşən Buzxana binası Ordubadın orta əsrlərdən üzü bəri əsas meyvəçilik mərkəzlərindən biri olduğunu sübut edir. Eyni zamanda Ordubad şəhəri həm də sənətkarlığın inkişaf etdirildiyi şəhərlərdən olub. Tarix boyu burada müxtəlif sənət sahələri formalaşmış, əmtəə istehsalı genişlənib. Bu da şəhərin həm də mühüm sənətkarlıq mərkəzinə çevrilməsinə imkan verib.

Müstəqilliyimizin bərpasından sonrakı dövrdə isə bu qədim Azərbaycan şəhərində müasir dövrün tarixini özündə əks etdirən obyektlər yaradılıb. Şəhərdə

onlarla yeni obyekt inşa edilərək istifadəyə verilib, yollar, körpülər salınıb, enerji, rabitə, su infrastrukturunu yeniləşdirilib. Həmçinin, şəhərdəki Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin fəaliyyət göstərdiyi Qeysəriyyə binası, Qədim Məbəd, iki yeraltı abidə, bir neçə tarixi kəhriz bərpa edilərək əvvəlki görünüşünə qaytarılıb.

Bu gün qədim Ordubad şəhərinin hər addımlığında tarixlə bərabər müasirlik də nəfəs alır. Keçmişinə sadiq bu müasir şəhəri digərlərindən fərqləndirən həm də odur ki, Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Ordubadı canı qədər sevdiyi Azərbaycanın incisi adlandırdı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 21 fevral 2024-cü il tarixli “Ordubad” Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun yaradılması haqqında Sərəncamı isə bu incinin bu gününə və gələcəyinə göstərilən böyük qayğının ifadəsidir.

S.HƏSƏNOV
XQ